

БОЛОНСЬКИЙ ІМПЕРАТИВ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ

Актуальність дослідження імперативу підготовки майбутніх менеджерів обумовлена теоретико-практичними розбіжностями підходів до організації професійної підготовки фахівців управлінського профілю в українській національній та європейській системах вищої освіти, що значно обмежує ділову кар'єру майбутніх фахівців-менеджерів і знижує їх конкурентоспроможність. **Мета дослідження** полягає в системному аналізі напрямів і шляхів входження національної системи підготовки майбутніх менеджерів у дискурс Болонського процесу. **Об'єктом дослідження** є загальноєвропейський простір вищої освіти. **Предмет дослідження** – соціалізація і фахова підготовка майбутнього менеджера у вимірі принципів Болонської декларації. Болонський процес започатковано 19 червня 1999 р. у м. Болонья (Італія) підписанням 29 міністрами освіти від імені своїх урядів Декларації про створення європейського простору вищої освіти. Цей інтеграційний процес у науці й освіті включає дві складові: формування співдружності провідних європейських університетів під егідою документа, названого Великою хартією університетів, та об'єднання національних систем освіти і науки в європейському просторі з єдиними вимогами, критеріями і стандартами [1, с. 200]. Декларація містить сім ключових положень: 1. Прийняття системи порівняльних ступенів, у тому числі шляхом запровадження додатка до диплому для забезпечення можливості працевлаштування європейських громадян і підвищення міжнародної конкурентоспроможності європейської системи вищої освіти. 2. Введення двоциклового навчання: попереднього і випускного. Перший цикл триває не менше трьох років. Другий повинен вести до отримання ступеня магістра або кандидата наук. 3. Упровадження європейської системи трансферу залікових одиниць трудомісткості для підтримки великомасштабної студентської мобільності. Вона також забезпечує право вибору студентом дисциплін. За основу пропонується прийняти ECTS (European Credit Transfer System), зробивши її накопичувальною системою, здатною працювати в рамках концепції «навчання впродовж усього життя». 4. Істотно розвинути мобільність учнів. Розширити мобільність викладацького та іншого персоналу шляхом заліку періоду часу, витраченого ними на роботу в європейському регіоні. 5. Сприяння європейському співробітництву в забезпеченні якості з метою вироблення порівняльних критеріїв і методологій. 6. Впровадження внутрішніх систем контролю якості освіти та залучення до зовнішньої оцінки діяльності ВНЗ студентів та роботодавців. 7. Сприяння необхідним європейським поглядам у вищій освіті, особливо в галузі розвитку навчальних планів, міжінституційних співробітництв, схем мобільності та спільних програм навчання, практичної підготовки і проведення наукових досліджень. Декларація - це не просто політична заява, яка підписана 29 європейськими країнами. Це план дій, в якому визначено мету (створення загальноєвропейського простору вищої освіти), встановлено термін (перше десятиліття нового тисячоліття) і накреслено положення програми дій [2, с. 95]. Характерною ознакою Болонського імперативу підготовки майбутніх менеджерів є феномен соціалізації. Він виражає процес, у ході якого відбувається діалектична взаємодія особистості студента із соціальним оточенням. Адже підготовка студентів у вищому навчальному закладі представляє собою процес вторинної соціалізації, яка забезпечує не тільки подальший розвиток особистісних якостей, але й набуття індивідом необхідних для практики професійних знань і навичок [5, с. 14]. Виділено два види соціалізації, один із яких - адаптаційна соціалізація - має загальноцивілізаційне спрямування і задовольняється засобами культури, а інший – професійна соціалізація – забезпечується засобами освіти. Адаптаційна складова соціалізації реалізується шляхом засвоєння норм і цінностей полікультурного соціуму, що притаманний Європейському Союзу, а професійна складова управлінської підготовки майбутнього менеджера полягає у формуванні організаційної культури і поведінки, що задовольняється шляхом впровадження особистісно-орієнтованої освіти [1, с. 197]. Осмислення явища соціалізації широко застосовано синергетичний підхід, який дає можливість сформулювати трансдисциплінарне бачення особистісної соціалізації, вирішуючи по-новому проблему мотивації формування сутнісних сил та співвідношення колективізму та індивідуалізму [4, с. 17]. До чинників, що викликали до існування Болонський процес, додатково необхідно віднести: динамічний розвиток науки, техніки, технологій в діалектичній єдності; послідовне й упевнене перетворення науки в безпосередню продуктивну силу суспільства [3, с. 5]. Специфічні принципи підготовки майбутніх менеджерів у вітчизняній системі вищої освіти: 1) психологічне обґрунтування системи освіти майбутніх менеджерів; 2) орієнтація професійної підготовки управлінських кадрів на індивідуальні особливості спеціаліста; 3) безперервність освіти; 4) проектування, планування та моделювання управлінського розвитку та управлінського шляху в системі управління; 5) максимальне наближення навчання до реальної практики за допомогою ділових ігор, створення ділових ситуацій тощо; 6) урахування в освітньому процесі елементів професійної деформації; 7) створення ситуацій ризику та конфліктів для формування практичних навичок із їх розв'язання; 8) індивідуалізація навчання та підготовки управлінських кадрів; 9) спеціальна психологічна підготовка викладачів; 10) діалогова узгодженість дій викладачів і студентів. Наука виділяє два основні напрями оптимізації професійної підготовки національних кадрів управління. Це підвищення якості професійної підготовки майбутніх управлінців у рамках національної системи освіти та збагачення змісту управлінської освіти в контексті інтеграції в загальноєвропейську освітню систему. У рамках кожного з напрямів виокремлено конкретні шляхи для реалізації. Ефективна реалізація окреслених заходів у комплексі повинна бути підпорядкованою принципу: внутрішньонаціональна оптимізація професійної підготовки менеджерів наразі має відбуватися швидко, а оптимізація цієї системи в напрямі євроінтеграції – повільно й поступово [2, с. 193]. Професійна складова включає спеціальну та управлінську компетентність і постає як здатність і готовність до обґрунтованого вибору способів діяльності із досягнення поставленої мети, а також до відповідальності за прийняте рішення. Особистісна складова вимог сучасного ринку праці до професійної підготовки менеджера виступає основою компетентності менеджера і включає інтелектуальні, психологічні і соціальні якості особистості керівника. 19 травня 2005 року на конференції у норвезькому місті Берген Україна офіційно приєдналася до «Болонського процесу», що має на меті створення єдиного європейського простору вищої освіти до 2010 року. Приєднання нашої країни до Болонського процесу надає можливість здійснити структурні перетворення вищої освіти за узгодженою системою критеріїв, стандартів і характеристик, що дозволить Україні стати визаною частиною європейського освітнього і наукового простору [5, с. 14]. **Висновок.** Отже, головним напрямом Болонського процесу для нас стане лібералізація вищої школи, навчання студентів принципів свободи й одночасно відповідальності за свій вибір. Адже тільки внутрішньо вільна людина, котра опанувала мистецтво прийняття рішень і відповідальності за них, може бути по-справжньому свідомим громадянином. А також реалізація принципів Болонської декларації є шляхом ефективного розв'язання суперечності між українською національною освітньою системою підготовки майбутніх менеджерів (тобто професійною соціалізацією) та загальноєвропейською культурою (тобто процесом соціалізації, який має загальноцивілізаційне спрямування).

Список використаних джерел

1. Бірюкова Т.Ф. Аналіз підходів до визначення соціалізації // Нова парадигма: Альманах наукових праць. – Вип. 30. Запоріжжя, 2003. С.192-200.
2. Бірюкова Т.Ф. Проблема збереження індивідуальності особистості в процесі її соціалізації // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Київ, 2004. С.191-195.
3. Ф.Бутинець // День. 2005. 27 серп. (№ 154). С.5
4. О. Артеменко. // Дзеркало тижня. 2005. 25 черв. (№ 24). С.17.
5. А. Богуславська// Україна молода. 2005. 4 лист.(№ 206). С.14.